

Grunden för ett blomstrande och kriståligt Finland byggs i barndomen och ungdomen

Finlands framtid formas i en värld som definieras av geopolitiska omvälvningar, klimatförändringen, artificiell intelligens, individualisering och en åldrande befolkning. Förändringarna gör barns och ungas liv osäkrare och försvagar tron på framtiden. Utmaningarna inom psykisk hälsa ackumuleras, och i vårt fragmenterade servicesystem får de unga stöd för sent.

I Stöd för föräldraskapet

1. Ett nationellt föräldrastödsprogram genomförs och föräldrarnas psykiska problem behandlas i ett tidigt skede.
2. Tjänsterna för barn, unga och föräldrar förnyas genom kollektivt påverkansarbete.
3. Familjecentralernas roll och samordning stärks.

II Stöd för gemenskap och behandling av psykiska problem tidigt och effektivt

1. Ökad mentalvårdskompetens i skolor och hobbyer.
2. Säkerställa användningen av effektiva psykosociala metoder inom grundläggande mentalvårdstjänster för barn och unga.
3. Etablera kompetenscenter för psykisk hälsa för barn och unga.

III Utveckla beslutsfattande som stöder barns, ungas och kommande generationers välbefinnande

1. Fastställa långsiktiga välfärds mål för barn och unga. Bedöma konsekvenserna för barn och unga och beakta dem systematiskt.
2. Stärka barns och ungas möjligheter att påverka fenomen och beslutsfattande som berör dem.
3. Ta i bruk verksamhetsmodeller som stöder interaktion mellan generationer och gemenskap.

Social gemenskap och stöd i vardagen stärker barns och ungas förtroende och resiliens.

Barn som har levt en trygg barndom växer upp till vuxna som litar på sig själva, varandra och samhället och klarar av kriser bättre.

itla

Itla erbjuder lösningar som bygger på tillförlitlig kunskap för att förbättra barns och ungas välbefinnande.

Stöd för barn, unga och föräldrar samt utveckling av gemenskapen i vardagen och fungerande tjänster stärker hela Finlands förmåga att möta förändringar, stå emot kriser och förnya sig.

Investera i stöd för föräldraskap, effektiv behandling av psykiska problem och generationsöverskridande beslutsfattande

Barns och ungas förtroende och resiliens stärks mest av trygga relationer, tillhörighet till samhällen och stöd i rätt tid. Dessa skapas och erhålls i hemmet, småbarnspedagogiken, skolan, hobbyer och tjänster. Ändå blir allt fler barn, unga och familjer tvungna att bära svårigheterna ensamma, och hjälpen kommer för sent. Problem med den psykiska hälsan, ensamhet och blindpunkter i servicesystemet försvagar hela samhällets funktionsförmåga.

Finlands psykiska kristålighet bygger på medborgarnas delaktighet, funktionsförmåga och förtroende för andra människor och samhällsinstitutioner. Dessa färdigheter bildas i barndomen och ungdomen. Därför stärker stödet för familjer, utvecklingen av gemenskapen i vardagen och fungerande tjänster hela landets förmåga att möta förändringar, stå emot kriser och förnya sig.

I Systematiskt stöd för föräldraskapet

Föräldrastöd är bevisligen ett effektivt stöd för barnet, eftersom positivt föräldraskap främjar en trygg och uppmuntrande uppväxtmiljö för barnet. En god barndom är grunden för människans välbefinnande under hela livet. Därför är stödet till föräldrarna en av de viktigaste faktorerna för att bygga en hållbar framtid för det finländska samhället. Föräldrarnas framtidstro påverkar också direkt nya generationers framtidstro och uppfattning om världen.

Finländska föräldrar är de mest utmattade i världen, men familjerna får inte tillräckligt med hjälp i tid. Vi måste stödja föräldrarna systematiskt och förnya servicesystemet så att social- och hälsovården, småbarnspedagogiken, skolan och fritidsaktörerna stöder både barn och föräldrar i samarbete. Kollektiv påverkan är en fungerande lösning på detta: den ökar inte arbetet, utan gör det nuvarande arbetet mer effektivt och ekonomiskt hållbart.

Positivt föräldraskap och föräldraskapsfärdigheter kan stödjas bland annat genom föräldrahandledning som erbjuds tidigt och som har bevisad effekt och med vilken man kan behandla till exempel beteendeproblem i barndomen.

När mammors psykiska problem inte behandlas fördubblas samhällets kostnader för barnet

Cirka 72 procent av kostnaderna för obehandlade psykiska problem under graviditeten och tiden därefter inriktas på barnet, inte mamman. Kostnaderna består av specialundervisning, barnpsykiatriska tjänster, försämrad utbildning och slutligen förlorade arbetsår.

Siffrorna är från en brittisk undersökning, eftersom det inte har gjorts någon motsvarande uppskattning i Finland.*

Beteendeproblem i barndomen är en av de vanligaste utmaningarna för barn. Vid behandling av dem är det viktigt att tidigt erbjuda föräldrahandledning som har bevisat effekt. Det är också ett av de mest effektiva sätten att förebygga marginalisering.

*Bauer, A., Parsonage, M., Knapp, M., Iemmi, V., & Adelaja, B. (2014). The costs of perinatal mental health problems. London School of Economics and Political Science, Centre for Mental Health.)

1. Genomföra ett program för föräldrastöd och behandla psykiska problem i ett tidigt skede

Ett nationellt föräldrastödsprogram som beaktar digitala miljöer, artificiell intelligens och andra fenomen byggs upp i bastjänsterna, följer familjerna från spädbarnstiden till tonåren och beaktar familjernas mångfald, mångkulturalism och pappor bättre än idag.

Föräldrarnas psykiska problem identifieras och behandlas tidigt: det förbättrar vårdens framgång, stöder familjens funktionsförmåga och barnets goda utveckling samt förebygger ackumulering av problem och minskar de långsiktiga kostnaderna.

2. Tjänster som stöder barn, unga och föräldrar förnyas genom kollektivt påverkansarbete

Ta i bruk en modell för kollektiv påverkan på nationell nivå, där kommuner, välfärdsområden och organisationer stöder familjer i samarbete, tidigt och tillräckligt länge. I det kollektiva påverkansarbetet förnyas tjänsterna för barnfamiljer så att småbarnspedagogik, skolor, fritid och social- och hälsovårdstjänster fungerar som en samordnad helhet.

3. Trygga högklassiga och jämlika tjänster för familjer genom att stärka familjecentralernas verksamhet

Familjecentralerna som grundats i flera välfärdsområden samlar ihop tjänster som stöder barns, ungas och föräldrars välbefinnande. Vi kan stärka den regionala likvärdigheten av familjetjänster samt samarbetet mellan småbarnspedagogik, skolor, organisationer och församlingar genom att bygga ett nationellt samordnat nätverk som stöd för familjecentralsarbetet.

Vad är kollektiv påverkan?

Kollektiv påverkan som stöds av Itla är en bevisligen fungerande lösning för att förnya det fragmenterade servicesystemet. En verksamhetsmodell som förbättrar välfärdsområdenas, kommunernas och organisationernas samarbete ökar inte arbetet, utan gör det nuvarande arbetet mer effektivt och ekonomiskt hållbart.

Kollektivt påverkansarbete bedrivs redan framgångsrikt i 12 välfärdsområden samt i Helsingfors, Vanda och 134 andra kommuner. Det bör göras till en nationell verksamhetsmodell för barnfamiljestjänster i alla välfärdsområden.

”

Välfärdsområdenas erfarenheter av kollektivt påverkansarbete är mycket positiva.*

Till exempel identifierades i Norra Karelen ett exceptionellt stort antal ADHD-diagnoser och brådskande placeringar av barn, varefter en gemensam modell utvecklades för att åtgärda situationen och en ”familjetelefon” som erbjuder hjälp med låg tröskel öppnades för familjer och yrkespersoner.

*THL Tutkimuksesta tiiviisti. 22/2026. Familjecentrals- och mötesplatsverksamheten har etablerat sig i Finland.

II Stöd för gemenskap och behandling av psykiska problem tidigt och effektivt

De ungas framtidstro har kollapsat. Utmaningarna inom psykisk hälsa har ökat snabbt och är det vanligaste hälsoproblemet bland unga och den största orsaken till specialiserad sjukvård och skolavhopp. Att stödja de ungas psykiska hälsa i vardagen och effektiv behandling av problem stärker framtids-tron, eftersom psykiskt välbefinnande och hopp är nära sammanflätade.

En fungerande vardag och effektiva tjänster stöder den psykiska hälsan, stärker välbefinnandet och förtroendet för samhället samt skapar en grund för hela Finlands framtid.

Användningen av och kostnaderna för ungdomspsykiatritjänster har ökat kraftigt 2023*

Var femte

ung person i åldern 13–22
år besökte hälso- och sjuk-
vården av psykiska skäl.

1,5 miljoner

mentalvårdsbaserade
besök av barn och unga i
åldern 7–22 år sammanlagt.

137 miljoner euro

kostnaderna för ungdoms-
psykiatrisk sjukvård.

*THL: Psykisk hälsobaserad forskning och behandling av barn och ungdomar 2023
VTV: Mentalvårds- och missbrukartjänster för unga i välfärdsområdena 2024

1. Ökad mentalvårdskompetens i skolor och hobbyer

Stärka kompetensen inom psykisk hälsa och känslomässiga färdigheter hos alla yrkespersoner i skolan och främja en verksamhetskultur som stöder gemenskap. Etablera forskningsbaserade antimobbingsprogram som främjar delaktighet som en del av skolvardagen.

Skapa fler hobbymöjligheter för unga bland annat genom att fortsätta och stärka Finlandsmodellen för hobbyverksamhet och erbjuda dem trygga möjligheter att umgås med kompisar.

Höra de unga vid genomförandet av ungdomslokaler och andra mötesplatser.

2. Säkerställa användningen av effektiva psykosociala metoder inom grundläggande mentalvårdstjänster för barn och unga

Metoder behövs särskilt för problem som de ännu inte finns tillgängliga för. För detta ändamål inrättas en permanent nationell expertgrupp som kompletterar det arbete som görs av tjänsteutbudsrådet, som ger rekommendationer om välfärdsområdenas metodurval. Detta främjar verkställandet av terapigarantin för barn och unga.

Psykosociala metoder som främjar den psykiska hälsan är åtgärder som kan stödja den psykiska hälsan samt förebygga och behandla psykiska problem.

Med metoder avsedda för barn, unga och familjer kan man bland annat stödja föräldraskapet, förebygga beteendestörningar och behandla ångest.

3. Etablera kompetenscenter för psykisk hälsa för barn och unga

Kompetenscenter på samarbetsområdets (YTA) nivå stöder verkställandet av terapigarantin bland annat genom att främja valet och spridningen av effektiva metoder. Att etablera deras verksamhet säkerställer en jämlik behandling av psykiska problem hos barn och unga.

Tidigt stöd är kostnadseffektivt: till exempel hjälp för depressionssymtom genom interaktionshandledning av unga kostar samhället några hundra euro, medan livscykelkostnaderna för långvarig depression är hundratusentals euro.

III Utveckla beslutsfattande som stöder barns, ungas och kommande generationers välbefinnande

Barns och ungas framtid präglas av osäkerhet samt sammanflätade globala och lokala kriser. För att återuppliva de ungas framtidstro behövs hoppfulla och kloka lösningar som inte hotar förutsättningarna för välbefinnande för barn, unga och kommande generationer. Det behövs också nya metoder för beslutsfattande som är framtidssäkert och stärker generationsöverskridande rättvisa.

1. Sätta upp långsiktiga mål och bedöma konsekvenserna av besluten

Fastställa nationella långsiktiga mål för barn och unga som beaktar barndomens betydelse för välbefinnandet under hela livet och syftar till att minska psykiska problem och generationsöverskridande fattigdom.

Nationella och regionala beslutsfattare förpliktas att mer konsekvent än idag bedöma och beakta beslutens konsekvenser för barn, unga och kommande generationer.

Säkerställa utnyttjandet av högklassig forsknings-, bedömnings- och prognosinformation ur barnperspektiv i beslutsfattandet och utvecklingen.

2. Stärka barns och ungas möjligheter att påverka beslutsfattandet

Utveckla och etablera modeller där barn och unga kan påverka saker som är viktiga för dem, till exempel genom att utvärdera politiska alternativ. Metoder för detta är bland annat medborgarpaneler, digitala deltagandeplattformar, simulerade beslutsfattandespel eller långsiktiga utvärderingsgrupper.

3. Ta i bruk verksamhetsmodeller som stöder interaktion mellan generationer och gemenskap

Ta i bruk verksamhetsmodeller som ökar interaktionen och förtroendet hos människor i olika åldrar och stärka resiliensen både mänskligt och kostnadseffektivt. Till exempel kan kommuner och välfärdsområden genomföra nya service- och lokallösningar som ökar interaktionen mellan personer i olika åldrar tillsammans med organisationer.

Beslut som formar barns och ungas välbefinnande fattas inom många politiska områden och behandlas inte som en helhet. Beslutens konsekvenser för barn, unga och kommande generationer bör bedömas och beaktas systematiskt och över valperioder. På så sätt skapas lösningar som stärker förtroendet och där barns och ungas röst hörs.

LÄS MER

Föräldrastöd och kollektivt påverkansarbete

- Finlands hållbara framtid förutsätter att gravida mammor och småbarnsföräldrar får mer stöd än idag. Itlas policyrekommendationer 2025:1.
- Bedömningsundersökning av kollektiv påverkan. Reformen av tjänsterna för barnfamiljer förutsätter långsiktigt nationellt stöd till kommunerna och välfärdsområdena. Itlas Poängen – Tydligt om forskning 2025:1.
- Familjecentrals- och mötesplatsverksamheten har etablerat sig i Finland. THL – Tutkimuksesta tiiviisti 22/2026.

Stöd för barns och ungas psykiska hälsa

- Stöd för psykisk hälsa för unga kostar några hundralappar, bristen på det kostar hundratusentals euro Itlas policyrekommendationer 2026:1.
- Varje dag bygger välbefinnande – småbarnspedagogiken och skolan som stärkare av den psykiska hälsan. YOUNG-programmets informationssammanfattning 2026:1.
- Psykosociala metoder med bevisad effekt stöder barns och ungas psykiska hälsa och förebygger allvarliga problem. Itlas Poängen – tydligt om forskning 2025:4.
- Ungas framtidstro vacklar – vilka åtgärder behövs nu?: Slutrapport från undervisnings- och kulturministeriets expertgrupp. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: 2026:18.

Generationsöverskridande och proaktivt beslutsfattande

- Kuinka monta lasta on Suomessa vuonna 2050? Prognos för antalet barn. Itla. 2026.
- Lasten väheneminen on syy panostaa enemmän – ei vähemmän. Itlas blogg 2026.
- Millaiseen tulevaisuuteen lapsilla on oikeus? Itlas artiklar 2024.
- Itlas utlåtande till del 1 av framtidsredovisningen. 2026.
- Ylisukupolvinen oikeudenmukaisuus turvaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Itlas blogg 2026.

Mer information

Katri Vataja | verkställande
direktör
katri.vataja@itla.fi
040 702 0899

I princip är den enda drömmen att vara en del av samhället. Jag kan göra mitt arbete och gå hem nöjd i slutet av dagen och tänka 'hej, jag har gjort mitt!'

– Nikki, 19

